

HELPPO RAHA

Nuorten ja opiskelijoiden ylivelkaantuminen ja luottotietohäiriöt

Nanna Kesti

**Opinnäytetyö
helmikuu 2009**

Liiketoiminta ja palvelut

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Tekijä(t) KESTI, Nanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 39	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi HELPPO RAHA Nuorten ja opiskelijoiden ylivelkaantuminen ja luottotietohäiriöt		
Koulutusohjelma Liiketoiminta ja palvelut		
Työn ohjaaja(t) ESKOLA, Anne MÄNTYSAARI, Anne		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän ammattikorkeakoulu, liiketalouden koulutusohjelma, liiketoiminta ja palvelut		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö on toteutettu antamaan toimeksiantajalle tietoa opiskelijoiden taloudellisesta tilanteesta. Työssä tarkastellaan opiskelijoiden velkaisuutta ja mahdollisia luottotietohäiriöitä sekä sitä, venyttääkö opiskelijoiden huono taloudellinen tilanne heidän opiskeluaikojaan.</p> <p>Työssä on tarkasteltu eri lähteiden avulla nuorten kulutustottumuksia ja syitä nuorten kulutuskäyttäytymiseen sekä kulutustottumusten muutoksia ajan myötä, kulutusluottojen ja pikavippien todellisia hintoja ja niiden yleistä saatavuutta. Työhön on myös haastateltu Jyväskylän kaupungin velka- ja talousneuvojaa kaupungin nuorten taloudellisista vaikeuksista. Varsinaiset tutkimustulokset on saatu tekemällä liiketalouden koulutusohjelman liiketoiminta- ja palvelut –yksikössä kysely opiskelijoille.</p> <p>Velkaneuvojan haastattelun ja kirjallisten lähteiden mukaan nuorten tilanne on huolestuttava, sillä nuoria velkaantuneita on koko ajan enemmän ja enemmän. Tämä johtuu siitä, että nuoret eivät ymmärrä, mitä todellakin aiheutuu kun jättää laskut maksamatta. Myös pikavipit ja postimyynit ovat yhtenä suurena tekijänä aiheuttaneet nuorille velkakierteen suurine korkoineen ja käsittelykuluineen.</p> <p>Kyselyyn vastanneissa opiskelijoissa ei ollut yhtään ylivelkaantunutta henkilöä, myöskään luottotietohäiriöitä ei ollut sillä hetkellä tai menneisyydessä. Velkaantuminen ei ole siis häirinnyt vastanneiden koulunkäyntiä tai huonontanut heidän elämänlaatuaan. Opiskelijat suhtautuivat muutenkin melko kielteisesti suurikorkoisiin lainoihin, osamaksusopimuksiin ym.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Maksuhäiriöt, velkaantuminen, velkajärjestely, kulutusluotot, pikavipit		
Muut tiedot		

Author(s) KESTI, Nanna	Type of Publication Bachelor's Thesis	
	Pages 39	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title "EASY MONEY" Young people's and students' overindebtedness and poor credit reports		
Degree Programme Degree programme in Business Administration		
Tutor(s) ESKOLA, Anne MÄNTYSAARI, Anne		
Assigned by JAMK University of Applied Sciences, School of Business and Services Management		
Abstract The aim of this bachelor's thesis was to give information on the financial situation of the students to the principal. The thesis examines the students' indebtedness and possible credit history issues and whether they have had an effect on the duration of their studies. The thesis examined young people's consumption habits and reasons for their consumption behaviour. Furthermore, changes in consumption behaviour over the time, the real costs of consumption and quick loans and their availability were studied. The debt and financial advisor of the city of Jyväskylä was also interviewed regarding the financial challenges of young people. The research data were gathered by conducting a survey among the students in the degree programme of Business Administration in the School of Business and Services Management. According to the source literature and the interview of the debt advisor, the situation among young people is alarming, because the number of indebted young people is increasing all the time. This is caused by their inability to understand the consequences of non-payment. Quick loans and mail order business have also trapped young people in a debt circle through high interest rates and handling fees. There were no overindebted students or students with poor present or past credit reports among the respondents of the survey. Indebtedness has therefore not affected their studies or quality of life. Students' attitudes towards high interest loans, hire purchase agreements, etc. were quite negative.		
Keywords indebtedness, debt restructuring, consumer credit, Quick loans		
Miscellaneous		

1 JOHDANTO.....	3
1.1 Toimeksiantaja lyhyesti.....	4
1.2 Aikaisemmat tutkimukset.....	5
2 Teemahaastattelusta	6
3. NUORTEN KULUTUSTOTTUMUKSET JA VELKAANTUMINEN	8
3.1 Marin tarina	8
3.2 Kulutustottumuksista.....	11
3.3 Raha.....	14
3.4 Syyt ja taustat ylivelkaantumiseen	15
3.5 Ylivelkaantuneiden nuorten profiili	17
3.6 Ylivelkaantumistilanne kokonaisuutena Jyväskylässä.....	18
3.7 Velkaneuvonta apuna	19
4. LUOTTOMUODOT	19
4.1 Pikavipit	19
4.2 Lainan hinta.....	20
Taulukko 1.....	21
Pikavippien ja osamaksusopimusten tarjoajia.....	21
4.3 Lehdissä kommentoitua.....	22
5 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	23
6 OPISKELIJOIDEN VELKAANTUMINEN JAMK:SSA.....	23
5.1 Kyselyn tulokset.....	24
6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	27

LÄHTEET	30
Liite 1. Velkaneuvojan haastattelun haastattelurunko.....	32
Liite 2. Kysely.....	33
LIITE 3. KYSYMYKSEN 11 KAIKKI VASTAUKSET.....	36

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on ”nuorten ja opiskelijoiden ylivelkaantuminen ja luottotietohäiriöt”. Aihe on ajankohtainen, sillä nuoria velkaantuneita tuntuu olevan koko ajan enemmän. Opinnäytetyön tekijän mielestä nykyajan kulutustottumukset ovat muuttuneet paljon entisestä, kun nuoret ihmiset hankkivat omaisuutta säästämällä ja arvostivat enemmän vakavaraisuutta. Nykyaikana ihmiset haluavat kuluttaa paljon enemmän ja se mahdollistetaan tarjoamalla tavaroita ja palveluita esimerkiksi osamaksulla. Lainantarjoajia on myös paljon ja ihmisiä lähestytään Internet- ja postimainoksia, joissa tarjotaan nopeita pikavippejä ja helppoa lainaa kulutusluotoin.

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelma, liiketoiminnan ja palvelujen yksikkö. Tämän työn kyselyn tulokset hyödyttävät toimeksiantajaa siinä mielessä, että koulu voi saada merkittävää tietoa opiskelijoidensa taloudellisesta tilanteesta ja kyselyn avulla voi saada selville vaikuttaako opiskelijoiden huono taloudellinen tilanne opintojen pitkittymiseen ja valmistumisten lykkääntymiseen.

Työ on rajattu koskemaan alle 30-vuotiaita nuoria. Työssä on haastateltu Jyväskylän kaupungin velka- ja talousneuvoja jyvaskyläläisten nuorten velkaisuustilanteesta. Työhön on toteutettu myös kysely, joka koskee ainoastaan Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijoiden mahdollista ylivelkaantumistilannetta. Kyselyn tarkoituksena on saada selvää opiskelijoiden taloudellisesta tilanteesta. Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella nuorten ylivelkaantumista pikavippien, käyttöluottojen, osamaksukauppojen ym. kautta. Tässä opinnäytetyössä ei käsitellä ylivelkaantuneita, joilla velat johtuvat esim. takauksista tai asuntolainasta.

1.1 Toimeksiantaja lyhyesti

Työn toimeksiantaja on Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelman liiketoiminta ja palvelut – yksikkö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu on perustettu vuonna 1994 ja sen omistavat Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, sekä Äänekosken seudun ja Jämsän seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymät. Sen perustehtävinä on antaa korkeakouluopetusta, harjoittaa tutkimus- ja kehitystyötä sekä tarjota aikuiskoulutusta. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2008.)

Jyväskylän ammattikorkeakoulussa on opiskelijoita yhteensä noin 8000. Tähän tutkimukseen laaditussa kyselyssä tarkastellaan entistä liiketalouden koulutusohjelmaa, sillä ammattikorkeakoulussa astui voimaan 1.10.2008 uusi yksikkö nimeltä Liiketoiminta ja palvelut (Lipa), joka käsittää entisen liiketalouden yksikön lisäksi matkailu-, ravitsemus-, - ja talousalan yksikön, kielikeskuksen, viestinnän ja vaatetuksen koulutusohjelmat ja Music and Media management-koulutusohjelman. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2008.)

Jyväskylän ammattikorkeakoulu on ollut vuonna 2007 imagoltaan paras Taloustutkimuksen tekemän korkeakoulujen imago tutkimuksen mukaan. Lisäksi opiskelijat ovat työllistyneet hyvin, sillä 70 % opiskelijoista on ollut valmistumisvaiheessa työelämässä ja vuoden kuluttua valmistumisesta 83 % opiskelijoista on työllistynyt, kun taas työttömiä on vain 3 %. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2008.)

Jyväskylän ammattikorkeakoulun visiona on toimia kansainvälisesti tunnustettuna korkeakouluna ja merkittävänä aluekehittäjänä. Missiona on olla kansainvälisesti suuntautunut korkea-asteen koulutus- ja kehittämissyksikkö, joka lisää Keski-Suomen työelämän osaamista, kilpailukykyä, yrittäjyyttä sekä väestön hyvinvointia. Arvoina ovat vastuu, luottamus ja luovuus. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2008.)

1.2 Aikaisemmat tutkimukset

Opinnäytetyötä tehtäessä on perehdytty Stakesin (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus) julkaisuun ”Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus”. Tutkimuksen on tehnyt Henna Saarinen ja se on vuodelta 2001. Aiempi tutkimus on jo muutaman vuoden vanha, mutta siinä käsitellään mm. nuorten kulutustottumuksia ja velkaantumista vuosituhaten vaihteessa, joten siitä saa hyvää vertailutietoa nykyhetkeen.

Tutkimuksen teoriaosassa on perehdytty kuluttamiseen 1980- sekä 1990-luvuilla ja 2000-luvun alussa, kerrottu velkaantumisesta ja ylivelkaisista henkilöistä sekä kulusluotoista, maksuhäiriöistä ja nuorista kuluttajina. Tutkimukseen on luotu neljä erilaista kuluttajatyyppejä: nautiskelija, luotottaja, säästäjä ja ekokuluttaja. Näitä tyyppejä profiloimalla on pyritty muodostamaan kuvan nuoresta nykykuluttajana. Saarinen on miettinyt onko nuorten kulutuskäyttäytymisen ja velkaantumisen välillä yhteyttä. Tutkimus on toteutettu vuonna 1999 postikyselynä ja satunnaisotanta on kattanut 4001 18 – 74-vuotiaasta Suomessa asuvaa henkilöä. Asiaa on siis tarkasteltu eri ikäluokkia vertaamalla.

Tutkimuksessa nuoret olivat osoittautuneet hedonistisiksi mielihyvän etsijöiksi ja se johtuu Saarisen mukaan siitä, että heidän ikäluokkansa on syntynyt aikana jolloin kulutusta on jo pidetty itsestään selvänä asiana ja nuoret ovat oppineet jo aikaisin kuluttamaan ja käyttämään rahaa. Tämä ei kuitenkaan hänen mielestään tarkoita sitä, että elettäisiin yli varojen. Tutkimuksessa oli käynyt ilmi, että nuoret suhtautuivat kulusluottoihin ja lainanottoon vieroksuen. Saarisen tutkimuksen mukaan nuorten kulutuskäyttäytymisen ja velkaantumisen välillä ei olisi suoranaista yhteyttä.

Hänen tutkimuksensa mukaan nuoret eivät nosta ajattelemattomasti kulusluottoja ja maksuhäiriömerkintöjen määrä ei korostu muihin ikäryhmiin verrattaessa. Tutkimuksesta ilmenee, että vuosituhaten vaihteessa ensimmäisiä maksuvaikeuksia nuorille ovat aiheuttaneet kännykkälaskut.

Opinnäytetyön tekovaiheessa on myös tutkittu Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisua vuodelta 2000. Julkaisu on Virpi Koljosen ja Tarja Römer-Paakkasen tutkimus ”Silloin ei ois pitänyt hölmöillä...”, alaotsikkona ”ylivelkaantuminen nuorena velkaantuneiden näkökulmasta”. Tutkimukseen on haastateltu 19 henkilöä, jotka ovat velkaantuneet alle 25-vuotiaana ja olleet tutkimuksen tekohetkellä kunnallisen velka-

neuvonnan asiakkaana pääkaupunkiseudulla. Tutkimuksen velkaiset olivat velkaantuneet pääasiassa kulutusluotoilla ja osalla oli myös takausvelkoja harteillaan.

Tämäkään tutkimus ei ole ihan tuore, mutta sen tekee mielenkiintoiseksi nuorten haastattelut. On hyvä tietää, mitä velkaantunut henkilö todella tilanteestaan ajattelee.

Velkaantuneiden haastattelut oli toteutettu tekemällä teemahaastatteluja syksyllä 2000. Velkaantumisprosessi on jaettu tutkimuksessa neljään vaiheeseen, jotka ovat velkaantuminen, havahtuminen, selvittely ja toivon palautuminen. Ensinnäkin velkoja kertyy, sitten havahdutaan huomaamaan rahojen riittämättömyys, sen jälkeen alkaa asian selvittäminen esimerkiksi velkaneuvojan kanssa ja tilanne koetaan synkkänä ja ahdistavana. Toivo selviytymisestä herää, kun velkojen hoitaminen on käynnissä virallisen velkajärjestelyn tai vapaaehtoisen järjestelyn avulla.

2 Teemahaastattelusta

Tätä tutkimusta varten on haastateltu Jyväskylän kaupungin talous- ja velkaneuvoja Kirsi Kantolaa. Haastattelu on toteutettu teemahaastatteluna.

Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit eli teema-alueet, on etukäteen määritelty, mutta kysymyksissä ei ole tarkkaa muotoa tai järjestystä. Haastattelijan on varmistettava, että kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet käydään läpi haastateltavan kanssa, mutta niiden järjestys ja laajuus vaihtelevat eri haastattelutilanteissa. (Eskola & Suoranta 2000.)

Teemahaastattelu on ollut Suomessa suosittua, koska teemahaastattelu on muodoltaan niin avoin, että siinä vastaaja pääsee halutessaan puhumaan vapaamuotoisemmin ja haastattelu on helpompi purkaa järjestyksessä eli teemoittain. (Eskola & Suoranta 2000.)

Jos aineistoa ei ole jo keruuvaiheessa purettu ja tarkasteltu, on käsittely ja analyysin teko aloitettava mahdollisimman pian keruuvaiheen jälkeen, sillä silloin aineisto on vielä tuore ja inspiroi kirjoittajaa. Jos tulee tilanne, että tietoja täytyy vielä tarkentaa tai syventää, on se helpointa heti haastattelun jälkeen. Tässä tapauksessa haastattelu

purettiin jo muutaman päivän päästä, joten se oli kirjoittajan tuoreessa muistissa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 135.)

Tämän haastattelun aineisto on purettu tekemällä päätelmiä suoraan tallennetusta aineistosta eli ääninauhalta. Aineiston olisi voinut myös litteroida, eli kirjoittaa sanasanaisesti puhtaaksi. Päätelmien tekeminen suoraan tallennetusta materiaalista on helppoa silloin, kun haastateltavia on ollut vain muutamia ja kun haastattelu ei ole kestänyt pitkään. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 138.)

Luokittelu, teemoittelu yms. ymmärretään yleensä varsinaiseksi analyysiksi, mutta tämä ei ole mahdollista ennen kuin aineisto on rajattu ja litteroitu. Luokittelu on yksinkertaisin tapa järjestää aineisto. Viimeistään tässä vaiheessa analyysiä on syytä selvittää, hakeeko aineistosta samuutta vai erilaisuutta. Lisäksi aineistosta voidaan hakea toiminnan logiikkaa, tyypillistä kertomusta, kirjoittaa kaikista vastauksista yksi tyypillinen kertomus yms. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95.)

Tässä tapauksessa haastateltavia on ollut vain yksi ja haastattelu on kestänyt tunnin, mutta aineisto on ollut helppo päätellä tekstiksi. Käytössä ei ole ollut tekstianalyysiohjelmaa. Kirjoittaja on kirjoittanut ensin nauhalta haastattelun tekstiksi melkein sanasta sanaan ja sen jälkeen muotoillut vastauksista järkevämpiä lauseita saadakseen aineistonsa tiiviimmäksi ja selkeämmäksi, koska esimerkiksi vastaukset, jotka joissain tapauksissa esiintyivät kahteen tai useampaan kertaan muotoiltiin yhdeksi selkeäksi virkkeeksi. Tekstin ryhmittely teemoihin on onnistunut näin helpommin.

Joskus haastattelu saattaa epäonnistua esimerkiksi siten, että voi tulla hiljaisia hetkiä ja taukoja tai kysymystekniikka saattaa olla virheellinen esim. kysymysten johdattelevaisuuden takia tai siksi, että haastattelija ei ota vastaan muuta aiheen kannalta tärkeää tietoa, vaan pysyy liian paljon teemaluettelon sisällä. Joskus haastattelija myös saattaa olla ahdistunut ja se on haastattelutilanteessa kommunikaation esteenä. Ahdistuneisuuden syitä saattavat olla, että haastateltava on hankala henkilö, tai haastateltavalla on ollut poikkeava elämänmuutos, esim. sairaus tai läheisen kuolema. Haastattelutilanteen voi pilata myös se, että haastattelua ei toteuteta tarpeeksi rauhallisessa paikassa tai haastatteluun sekaantuu joku ulkopuolinen, esim. aviopuoliso tai lapset. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 123 – 127.)

Kirjoittajan tekemä haastattelu toteutui hyvin, koska haastattelu toteutui rauhallisessa paikassa ilman ulkopuolisia häiriötekijöitä ja haastateltava oli pirteä ja valmis vastaamaan kirjoittajan laatimiin kysymyksiin.

Haastattelijan täytyy olla neutraali ja kommentointi pitäisi välttämää tai ainakin kommentit pitäisi muotoilla neutraaleiksi, että vastaukset olisivat haastateltavan omia ajatuksia. On kuitenkin huomioitava esimerkiksi se, että haastateltava voi vastata niin, että se houkuttelee haastattelijaa lisäkysymyksiin ja uteluun. Neutraaliutta on myös kritisoitu, sillä se voi tehdä haastateltavista passiivisia vastaajia, vaikka haastattelussa pitäisi olla vuorovaikutusta. (Tiittula & Ruusuvuori 2005.)

Tutkimukseen tehdyn haastattelun tarkoituksena on ollut selvittää, kuinka paljon Jyväskylässä on ylivelkaantuneita nuoria, mistä heidän ylivelkaantumisensa on johtunut ja onko joku tietty ikäryhmä velkaantunut enemmän. Haastattelun tarkoituksena on ollut myös selvittää, minkälaisia nämä velkaantuneet nuoret ovat ja missä vaiheessa he ovat alkaneet hakea apua ongelmaansa.

Liitteenä haastattelurunko (Liite 1).

3. NUORTEN KULUTUSTOTTUMUKSET JA VELKAANTUMINEN

3.1 Marin tarina

Eteläsuomalaisessa kaupungissa asuva Mari osteli parikymppisenä huolletta, mitä mieli teki. Aina piti saada jotain kivaa. ”Vaatteita lähinnä. Kun vietin villiä nuoruutta”. Oli useita luottokortteja ja luotollisia maksukortteja. Mari tilasi vaatteita postimyyntiliikkeistä tilille ja otti yritysten asiakkailleen tarjoamia korkeakorkoisia lainoja. Myös huonekaluja tuli hankittua, kun asunto vaihtui. Kodinkoneliikkeistä piti silloin tällöin saada uusi puhelin tai muuta elektroniikkaa. Miltei joka kerta tehtiin uusi osamaksusopimus. ”Ajattelin aina, ettei yksi parikymppinen haittaa. Se oli sellaista nuoruuden tyhmyyttä”. Eräänä kesänä Mari ei saanut palkkaa pariin kuukauteen, ja lomarahat kuluivat nopeasti. Ei ollutkaan vara maksaa laskuja. Kännykän osamaksuerä meni perintään. Pian laskuja, maksukehotuksia ja perintäkirjeitä tuli niin usein, että hän ei uskal-

tanut avata niitä. Ahdisti mennä hakemaan postia. ”En maksanut kenellekään mitään. Luovutin. Viskasin hanskat tiskiini”. Alussa velkoja oli vajaat tuhat euroa, mutta viivästyskorot ja perintäkulut kasvattivat summaa nopeasti. Kaikki meni ulosottoon, jonne Mari maksoi kolmannksen palkastaan joka kuukausi. Ulosoton korot olivat korkeat, joten lopulta nuori nainen meni velkaneuvojalle. Mari sai Takuu-Säätiön takauksen ja pankista järjestelylainan, jolla hän yhdisti velkansa ja jota hän lyhentää kuukausittain. Vakituinen työpaikka ja asunto hänellä on ollut koko ajan. Nyt kun hän on 26-vuotias ja odottaa ensimmäistä lastaan, maksuhäiriömerkinnästä on alkanut tulla ongelmia. ”Pitäisi hankkia kaikenlaista, mutta lainaa en saa.” Hän tarvitsisi uuden, tilavamman auton. Pitäisi päästä myös isompaan vuokra-asuntoon, mutta esimerkiksi VVO ja yksityiset vuokranantajat tarkistavat luottotiedot. Kotikaupungiltaan hän voi asuntoa hakea. Maksuhäiriömerkintä näkyy luottotiedoissa vielä kaksi vuotta. ”Olen ottanut opiksi. Luottokorttia en halua, karsastan niitä kaikkia. (Lehto-Isokoski 2008, 38.)

Nuorena tekee mieli kaikenlaista uutta ja siksi saatetaan ottaa pikavippejä ja ostaa tavaraa osamaksulla. Joskus käy kuitenkin niin, että rahat eivät riitäkään kaikkiin laskuihin ja jopa luottotietoihin voi tulla merkintä maksuhäiriöistä. Merkinnän voi aiheuttaa mikä tahansa hoitamatta jäänyt lasku. (Lehto-Isokoski 2008, 36.)

Suomessa toimiva Asiakastieto pitää luottotietorekisteriä jonka tarkoituksena on antaa esimerkiksi osamaksusopimuksia tekeväälle yritykselle tietoa asiakkaan taloudellisesta tilanteesta. Rekisteri auttaa arvioimaan henkilön luotettavuutta. Toimintaa säätelee luottotietolaki. Esimerkiksi pankki tarkistaa asiakkaan tiedot Asiakastiedolta lainaneuvottelutilanteissa. Jos asiakkaalta löytyy merkintä, pankki ei todennäköisesti myönnä hänelle lainaa. Maksuhäiriömerkintää ei saa kuitenkaan tehdä liian kevein perustein eli sähkölaskun maksaminen kolme viikkoa myöhässä ei aiheuta vielä merkintää, vaan asiat järjestyvät vielä silloin maksamalla tai neuvottelemalla. Maksun laiminlyönnistä tulee olla tuomioistuimen päätös tai ulosottoviranomaisen varattomuusmerkintä. Kulutusluottoja myöntävä yhtiö voi myös suoraan ilmoittaa luottotie-

toyhtiölle merkittäväksi rekisteriin yli 60 päivää myöhässä olevan saatavan. (Lehto-Isokoski 2008, 36 - 37.)

Luottotietomerkinä ei voi saada tietämättään, vaan Asiakastieto lähettää rekisteröidylle ilmoituksen ensimmäisestä merkinnästä. Jos merkintä tulee, se pysyy rekisterissä tietyn ajan ja eri syistä tulevilla merkinnöillä on eripituiset tallennusajat. Jos maksuhäiriömerkinnän saanut henkilö maksaa velkansa, on hänellä oikeus saada asiasta tieto rekisteriin. Merkintää ei kuitenkaan poisteta ennen kuin määräaika on kokonaan ohi. Jos luotto on vielä määräajan jälkeen maksamatta, velkoja voi lähettää saatavan uudelleen ulosottoon josta saattaa seurata taas uusi varattomuusmerkintä ja tallennusaika alkaa alusta. Luottotietoihin voi saada häiriömerkinnän myös silloin, jos on taannut lainan ja sen ottaja on jättänyt sen maksamatta. (Lehto-Isokoski 2008, 37.)

Maksuhäiriömerkintä hankaloittaa aina asioiden hoitamista. Nuoren ihmisen itsenäistyminen hankaloituu luottotietomerkinä myötä, sillä esimerkiksi valtio ei todennäköisesti takaa silloin opintolainaa ja asunnon vuokraaminen mutkistuu, koska vuokranantajat tarkistavat yleensä luottotiedot. Puhelinliittymää ei voi myöskään avata omiin nimiin eikä henkilölle myönnetä luottokorttia. Vakuutusyhtiöillä on oikeus vaatia luottotietonsa menettänyttä asiakasta maksamaan vakuutusmaksu käteisellä ja ääritapauksessa yhtiö voi jopa kieltäytyä myymästä vapaaehtoista vakuutusta. Työnsaanti voi olla hankalaa sellaisiin työpaikkoihin, jossa ollaan vastuussa rahasta, esimerkiksi pankit, kaupan kassa tai tarjoilija. (Lehto-Isokoski 2008, 37.)

Velkaongelmaisia auttavassa Takuu-Säätiössä tiedetään juuri kotoa pois muuttaneiden nuorten ongelmista. Nuoret eivät ymmärrä mitä kaikki maksaa ja mitä asuminen omillaan tarkoittaa. Hankintoja ei lykätä, vaan ostetaan paljon ja ajatellaan, että kun osamaksut tulevat pieninä erinä, niistä selvittää. (Lehto-Isokoski 2008, 38.)

Lehto-Isokoski (2008, 38). kertoo Takuu-Säätiön olevan raha-automaattiyhdistyksen tukema ja sen tarkoituksena on auttaa niputtamaan velat yhteen niin, että velallinen hakee laskujen maksamiseen säätiön takaaman pankkilainan ja luottotietorekisteriin tulee maininta, että velallinen on vapaaehtoisesti järjestellyt velkansa.

Takuu-Säätiön toiminnan johtaja Leena Veikkola karsastaa pikavippejä. Niitä saa helposti ja korot ovat valtavat: ”*Suren eniten sitä, että ihmiset eivät tiedä, mitä velkoja kannattaisi maksaa ensin pois, kun tulee vaikeuksia. Jätetään vuokra maksamatta,*

jotta saadaan hoidettua pikavippi.” Häädöstäkin tulee merkintä luottotietoihin, ja koska asuminen ja eläminen täytyy turvata, vuokranmaksu kannattaa aina hoitaa. Veikkola kuitenkin korostaa, että elämä ei lopu, vaikka menettäisi luottotiedot. ”*Jokainen pääsee jaloilleen, mutta se voi viedä useita vuosia. Alussa on usein vaikeaa, mutta kun jaksaa, tunnelin päässä hämöttää kyllä valo.*” (Lehto-Isokoski 2008, 38.)

Henkilöluottorekisteriin kirjattiin viime vuonna maksuhäiriöitä viidennes (22,7 %) enemmän kuin vuotta aiemmin, mutta maksuhäiriöisten henkilöiden määrä kasvoi silti vain vajaalla prosentilla. Heitä oli vuoden 2007 lopussa yhteensä 309 296. Suomen Asiakastiedossa arvioidaan, että yksi syy tapausten lisääntymiseen voi olla tämän vuoden alussa voimaan tullut lainmuutos, jonka vuoksi ulosottovelat vanhenevat lopullisesti 15 tai 20 vuodessa. Velkojat yrittävät periä saataviaan vielä kerran ulosotolla. (mts. 38.)

Suomen Asiakastieto Oy:n lakiasianpäällikkö Juuso Jokela korostaa, että maksuhäiriöt eivät keskity nuorille, vaikka yleisesti luullaankin niin. Yli 40-vuotiaista ja vanhemmista yli kymmenellä prosentilla on maksuhäiriö, kun taas alle 25-vuotiailla sellainen on vain 7-8 prosentilla. (mts. 38.)

Myös Kantolan (2008) mukaan pääryhmä ylivelkaantuneissa on 40 – 50 –vuotiaat henkilöt, joiden velat johtuvat enimmäkseen kulutusluotoista, takaus- ja asuntolainoista sekä muista lainoista. Vielä 2000 – luvun alussa suurin ryhmä velkaneuvonnan asiakkaissa olivat lama-ajan velalliset, mutta näin ei ole enää.

3.2 Kulutustottumuksista

Koljosen ja Römer-Paakkasen (2000, 16.) mukaan nuoret ovat käyttäneet velkarahansa mm. huonekaluihin, lehtitilauksiin, kodin astioihin ja tekstiileihin, tietokoneisiin, vaatteisiin ja kosmetiikkaan, ravintolaelämään ja matkusteluun. Rahaa ei ole jäänyt säästöön.

Turun alueen johtavan velkaneuvoja Kaarina Sillanpään mukaan nuorilla on vaikeuksia taloudenpidossa. Ennen nuoret parit asuivat ensin pienessä yksiössä ja vaihtoivat asuntoa suuremmaksi perheen kasvaessa. Nykyään hankitaan heti iso omakotitalo ja

ehkä pari autoa. Erilaisia luottoja käytetään kustantamaan harrastuksia, matkustamista jne. (Lipasti 2008, 18.)

Nuoren perheen isä saattaa ajatella että rahat riittävät uuden auton hankintaan ja sen osamaksuihin. Sitten hajoaakin pesukone ja jääkaappi, lasten harrastuksiin täytyisi riittää rahaa, matkustelua pitäisi harrastaa jne. Kaarina Sillanpään mielestä monille on vaikeaa arvioida menojaan oikein, eikä siihen auta muu kuin katsoa viimeksi kuluneen vuoden menot. (Lipasti 2008, 18.)

3.2.1 Tarpeet ja kulutusmallien omaksuminen

Tarpeen ja sen kohteen tunnistaminen voi olla yllättäväkin tapahtumaketju. Ihminen toimii suhteellisen suoraviivaisesti ja biologiansa ohjaamana vain, jos kyseessä on äärimmäinen pakkotilanne. Esimerkkinä tässä käytetään Ilmosen kirjassa esitettyä väitettä ihmisen suhtautumisesta ruokaan: ääritilassa ihminen saattaa syödä paljon sellaista, mitä muuten ei kelpuuttaisi syötäväksi, mutta vielä silloinkaan kaikki ravinto-opillisesti käypä ravintoaine ei kelpaa hänelle syötäväksi. Ravinto erotellaan ensin yleisellä tasolla syötävään ja syötäväksi kelpaamattomaan ravintoon, sitten astetta korkeammalla tasolla haluttavaan ja ei-haluttavaan ruokaan sekä lopuksi toivottuun ja ei-toivottuun ateriaan. (Ilmonen 1993, 78.)

Ennakoiva sosialisatio tarkoittaa, että nuoret omaksuvat kulutusmallit mm. vanhemmiltaan. Ennakoiva sosialisatio vaikuttaa edelleen perheissä. Esimerkkinä tästä on Ilmosen kirjassa esitetty tutkimus, jossa alle teini-ikäisten amerikkalaisten lasten on annettu valita ilmaiseksi haluamiaan hyödykkeitä tavarataloissa. Tutkijoiden oletuksena tutkimuksen alussa on ollut, että lapset ottaisivat lähinnä makeisia ja leluja. Näin he ovat tehneetkin, mutta määrät ovat olleet kohtuullisia. Muutoin he ovat täyttäneet ostoskärrynsä samalla lailla kuin vanhempansa, ruoka- ja muilla päivittäistavaroilla. Tutkijoiden mukaan lapset olivat ottaneet vanhemmiltaan mallin siitä, mitkä tavarat ymmärrettiin jokapäiväisten tarpeiden kohteiksi. Taahteiva sosialisatio taas tarkoittaa, että vaikutus toimii saman sukupolven sisällä, esimerkiksi kaveripiiriin välityksellä. Taahteivasta sosiolaatiosta voidaan puhua myös nyt, kun vanhemmat ovat alkaneet matkia erityisesti kulutuksessaan nuoria. (Ilmonen 1993, 82 - 83.)

Ennakoiva sosialisaatio ei kuitenkaan koske enää nuorten koko kulutuskäyttäytymistä kuten aiemmin, sillä ystäväpiiristä on tullut yhä tärkeämpi sosiaalistava tekijä suurperheiden vähetessä. Tämän seurauksena on ainakin jollain kulutuksen alueilla, kuten musiikissa, havaittavissa selviä mieltymyseroja eri sukupolvien välillä. Kapitalististen tavaramarkkinoiden laajeneminen on myös yhtenä tärkeänä tekijänä vähentänyt ennakoivan sosialisaation vaikutusta nuorten kulutuskäyttäytymiseen. (Ilmonen 1993, 82.)

3.2.2 Kulutustottumuksien muutoksia

Lyhyesti sanottuna, tie rikkauteen, jos sinne haluat, on yhtä selvä kuin matka markkinoille. Se riippuu pääasiassa kahdesta sanasta, ahkeruudesta ja säästeliäisyydestä; toisin sanoen, älä tuhlaa aikaa äläkä rahaa, vaan käytä molempia parhaalla mahdollisella tavalla. Ilman ahkeruutta ja säästeliäisyyttä ei mistään muustakaan ole apua, ja niiden avulla taas kaikki tulee mahdolliseksi. Jos mies ansaitsee rehellisesti kaiken, mitä voi ja säästää kaiken mitä saa (välttämättömien menojen jälkeen), hän rikastuu varmasti, ellei olento, joka maailmaa hallitsee, ja jolta jokaisen pitäisi anoa siunausta rehellisille pyrkimyksilleen, ole viisaassa sallimuksessaan toisin määrännyt. (Ahokas, Lähteenoja jne; Weber 1978. 2005, 171, 172.)

Edellä Benjamin Franklin neuvoo näillä sanoilla nuorta miestä tiivistäen protestanttisen etiikan pelastukseen johtavat hyveet tai moraalisesti esikuvalliset ominaisuudet, joita hänen mukaansa näitä olivat uutteruus, säästäväisyys, rehellisyys ja täsmällisyys. Työn puritaaniseen etiikkaan perustuvat ahkeruuden ja menestyksen kaltaiset hyveet ilmestyivät 1600 – 1700-luvuilla ja muuttivat vanhoja kristillisiä työteliäisyyden ja kohtuullisuuden hyveitä. (Ahokas, Lähteenoja jne; Weber 1978. 2005, 171, 172.)

Tämä taloustutkija Max Weberin nimittämä protestanttinen työetiikka, jossa näyttävä ja runsas kuluttaminen ei ollut hyväksyttävää, vaikutti talonpoikasmaisessa yhteiskuntamallissa vielä pitkälle 1900-luvulle. 1980-luvulla entiset arvot väistyivät korkeaksi kohonneen hyvinvoinnin, laajan tuotevalikoiman sekä talouden ylikuumentumisen johdosta ja tällöin kuluttamisesta tuli sosiaalisen vertailun mittari. (Saarinen 2001, 14.)

Weberin mukaan tunnuslause ”Sinun tulee luopua, luopuman sinun pitää” oli muuttunut vähitellen muotoon ”Sinun tulee ansaita, ansaitseman sinun pitää”. Tämä tarkoittaa, että entinen itsensä kieltämisen ja uhraamisen ja muita kohtaan tuntema vastuu korvataan hedonismilla, mihin liittyy vastuu itsestä. (Ahokas, Lähteenoja jne. 2005, 172.)

Nykyään nuoret joutuvat etsimään identiteettiään ilman perinteen antamia suuntaviivoja ja siksi moraalista esimerkkiä antavat arvot ja normit eivät ole enää itsestään selviä tai varmoja. Peeters (2000) kyseistääkin, pystyykö tai motivoituuko tämän myöhäismodernin ajan ihminen tekemään moraalisia valintoja, koska hänen elämänsä on Peetersin mukaan ”*hajonnut episodeiksi sekä työpaikkojen ja suhteiden sarjaksi*”. Hän väittää, että anarkian, pirstoutumisen ja hajauttamisen lisääntyessä vallitsevaksi tulee hedonistinen moraalii. (Peetes 2000; Ahokas, Lähteenoja jne. 2005, 172.)

3.3 Raha

Rahaa on pidetty vaihdonvälineenä jo historian alkuaikoina. Aiemmin sen asema ei ole ollut kuitenkaan yhtä keskeinen ja itsestään selvä kuin nyt vallitsevassa modernisassa kapitalistisessa markkinataloudessa. Rahaa on pidetty esimodernissa maailmassa iteisarvona, rikkauden mittana. Nyt siitä on tullut yhä enemmän yleinen arvon symboli: Rahaa käytetään markkinataloudessa vaihdon välineenä ja rikkauden osoittimena, toisin kuin sitä edeltävissä yhteiskuntamuodoissa raha on ollut arvon mitta ja säilyttäjä. (Ilmonen 1993, 168.)

Kun rahan käyttö on yleistynyt ja rahan käyttötavat ovat laajentuneet, riippuvuus rahaan on syventynyt ja tiivistänyt yksilöiden vertikaalisia siteitä yhteiskuntaan. Raha todellakin on yksi sosiaalisen järjestyksen tärkeimpiä takaajia mutta se onnistuu tässä tehtävässään kuitenkin vain niin kauan, kun inflaatio pysyy siedettävissä rajoissa. (Ilmonen 1993, 168 - 169.)

3.4 Syyt ja taustat ylivelkaantumiseen

Nuorten ylivelkaantumiseen on monia eri syitä: kodin perustaminen ja huolehtiminen perheestä, laskujen kasautuminen vähitellen, työttömyys, mielenterveysongelma...

Nuorilla ei ole taitoa hoitaa omia asioitaan. Myös epäluotettava puoliso voi aiheuttaa ylivelkaantumistilanteen jättämällä maksuja rästiin tai tekemällä puolisonsa nimissä velkaa. (Koljonen & Römer-Paakkanen 2000, 14 - 15.)

Pienituloisten velkaantuminen on hälyttävästi lisääntynyt. Erityisen paljon on lisääntynyt pienituloisten ja 30 – 40 -vuotiaiden kulutusluottojen kautta velkaantuminen ja maksuhäiriöt. Postmodernin kulutuksen tyypillinen piirre on ostotapahtuman ja rahan käytön ajallinen ja paikallinen etääntyminen toisistaan, joka ilmenee esimerkiksi ostettaessa hyödykkeitä Internetin tai matkapuhelimen välityksellä tai käytettäessä luottokortteja. Kuluttajien eriarvoisuus lisääntyy luottokorttien käytössä, sillä suurituloiset voivat nauttia matalammista koroista sekä bonuksista tai muihin korttiin liitettävistä eduista. Pienituloiset eivät ehkä saa korttia, tai joutuvat tyytymään kestokulutustavaroitten hankinnassa kauppojen omiin kalliskorkkoisiin luottoihin. (Ahlqvist & Rajas 2004, 74.)

Nuoret perheet joutuvat tekemään kodin perustamisen yhteydessä tekemään suuria hankintoja. Heille voi tässä tapauksessa muodostua kulutusluotoista ja osamaksuista ylitsepääsemättömiä taloudellisia ongelmia. Lapsilla ja nuorilla ongelmia aiheuttavat matkapuhelimen ja Internetin välityksellä tapahtuvat ostot. (Ahlqvist & Rajas 2004, 74 - 75.)

Kasvavat kulutusaineet näkyvät sosiaaliturvasta riippuvaisten lisääntyneessä velkaantumisessa, sillä he ovat yrittäneet panostaa esimerkiksi uuteen teknologiaan samalla lailla kuin muutkin ihmiset. Yhteiskunnassa vallitsevat arvot ovat muutenkin laman jälkeen koventuneet samalla kuin tuloerot ovat kasvaneet. Kulutuskyky määrittää yhä enemmän yksilön arvoa yhteiskunnassa ja raha sekä kulutuskyky nähdään yleisesti tärkeänä onnellisuuden osatekijänä. (mts. 85 - 86.)

Nykyaikana yksilön omaa etua korostetaan yhä enemmän. Ihmisillä on ylettömästi kaikenlaista uutta: autoja, veneitä, huonekaluja, designtavaroita, kodinkoneita sekä -elektroniikkaa, vaatteita, terveystavaroita, ulkomaanmatkoja jne. Ne tavarat, jotka ovat ennen olleet ylellisyyttä, ovat muuttuneet tänä päivänä välttämättömyyksiksi. Mainok-

set antavat ymmärtää, etteivät menestyvät ja onnelliset ihmiset tule toimeen ilman kaikkea tätä ja henkilö, joka ei pysy muiden mukana ja hanki upeita tavaroita, leimataan helposti epäonnistujaksi. Monet nuoret uskovatkin rahan tuomaan valtaan. (Nars 2006, 19.)

Ahokas, Lähteenojan jne. (2005, 241, 248.) esitetyssä Puohiniemen (2002) tutkimuksessa on osoitettu, että tutkimukseen osallistuneista nuorimpien (1966 – 1976 syntyneet) arvoissa hedonismi on voimakkaampaa kuin vanhemmissa sukupolvissa. Jos hedonistiset arvot säilyttävät asemansa tässä ikäryhmässä, hedonististen arvojen merkitys osana suomalaista arvomaailmaa voi kasvaa.

Hedonismi tulee olemaan myös Lampikoski & Lampikosken (2000, 66.) mielestä yksi merkittävimmistä tulevaisuuden arvoista. Heidän mukaansa hedonismi on mielihyvän hakemista, nautinnon hakemista sekä elämän helppouden ja vaivattomuuden tavoittelua ja pyrkimystä välttää mielihäpä.

Myös Saarisen (2001, 54.) mukaan nuoria on hänen tutkimuksensa tekoaikana voitu pitää hedonismin kannattajina, koska henkilöt, jotka ovat tutkimuksen tekoajalla olleet 20 – 30-vuotiaita, ovat eläneet varhaisnuoruutensa aikana, jolloin Suomessa on pidetty ennennäkemättömiä kulutusjuhlia. Näin he ovat tottuneet kulutuskulttuuriin, jossa haetaan nautintoja ja mielihyvää. (Helsingin Sanomat 15.2.2000; Saarinen 2001, 54.)

Saarinen (2001, 58.) toteaaakin, että on mahdollista, nämä edellä mainitut nuoret aikuiset omaksuvat omaa kotiaan perustaessaan vanhempiensa käytösmallit 1980-luvulta kulutuksessaan eli huonekalut ja kodinelektroniikka hankitaan luotoilla.

Kantolan (2008) mielestä pikavipit sekä muut netin kautta saadut lainat, osamaksukaupat ja postimyynti ovat suuria syitä nuorten ylivelkaantumiseen. Pääsyy ylivelkaantumistilanteeseen on hänen mukaansa tietämättömyys eli ei tiedetä mitä seurauksia laskujen maksamatta jättäminen todella aiheuttaa. Velkaneuvonnassa onkin mietitty keinoja, miten kouluihin saisi tietoa.

Pikavippien suurin käyttäjäryhmä on nuoret, noin 20 – 24-vuotiaat opiskelijat, ja tiedetään, että nuoret ottavat pikavippejä harkitsemattomasti. Maksuvaikeudet näkyvätkin enemmän juuri opiskelupaikkakunnilla. Pikavippien ongelmana on pidetty sitä,

että pikaluoton hinta on ilmoitettu mainoksissa käsittelykuluiksi ja lainanottajaa on kohdannut ikävä yllätys, kun lainan todellinen vuosikorko on paljastunut. (Keskisuomalainen 2008.)

Nuorimmilla asiakkailla velat johtuvat juuri lehtitilauksista, postimyynistä (esim. Ellos) ja kotiin tulleista postikuvastoista, esim. Socks. Pikavipit ovat rajusti yleistyneet parin viime vuoden aikana. Nuorilla ongelmana ovat myös hirveän suuret puhelinlaskut. (Kantola 2008.)

Kantolan (2008) mukaan velat ovat hyvin samantyyppisiä, oli kyseessä sitten opiskelija tai muussa elämäntilanteessa oleva henkilö. Tässä asiassa hänen mielestään ei voi vetää oikein minkäänlaista rajaa, mutta sellaista eroa voisi kuitenkin olla, että jos henkilö ei ole opiskelija, veloissa saattaa olla paljon pientä, esimerkiksi lehtitilauksia ja opiskelijoilla taas kertasummat olisivat suurempia, esim. korttiluottoja.

3.5 Ylivelkaantuneiden nuorten profiili

Ylivelkaantuneissa nuorissa on paljon niitä, joilla ei ole peruskoulun jälkeen minkäänlaista tutkintoa tai opinnot ovat keskeytyneet. Jonkun verran on myös heitä, jotka opiskelevat. Näistä opiskelijoista osa on ammattikoulussa, mutta on myös heitä, jotka opiskelevat yliopistossa. Opiskelijoiden määrä asiakkaissa on kuitenkin aika vähäinen ja velkaantuneissa opiskelijoissa on paljon ns. roikkuvia opiskelijoita. (Kantola 2008.)

Kantolan (2008) mukaan velkaantuneilla henkilöillä saattaa olla lisäksi paljon muita ongelmia, esim. alkoholi-, päihde- ja mielenterveysongelmia sekä yleistä passiivisuutta. Henkilöille, jotka ovat saaneet lapsia todella nuoria ja opiskelut ovat jääneet kesken tämän takia, on saattanut tulla ongelmia taloutensa kanssa. Yksinhuoltajien määrä korostuu koko velkaneuvonnan ikäjakaumasta.

3.6 Ylivelkaantumistilanne kokonaisuutena Jyväskylässä

Kantola (2008) toteaa, ettei hän pysty sanomaan tarkkaa tilastotietoa alle 30-vuotiaiden ylivelkaantuneiden määrästä Jyväskylässä. Tieto puuttuu, koska ikää ei kysytä kaikilta niiltä, jotka velkaneuvontaan ottavat yhteyttä, vaan vasta varsinaista suunnitelmaa tehtäessä. Näitä, joiden ikä ei ole tiedossa, on 61 % kaikista velka- ja talousneuvontaan yhteyttä ottaneista henkilöistä. Alle 30-vuotiaissa asiakkaissa on eniten talousneuvonta-asiakkaita.

Velkaneuvonnassa ovat runsaasti velkaantuneiksi ikäryhmiksi nousseet vuosina 1988 – 1987 sekä 1980-luvun molemmin puolin syntyneet. (Kantola 2008).

Kantola (2008) korostaa, että velka- ja talousneuvonnan asiakkaita on koko ajan enemmän. Vuodesta 2005 on koko ajan kasvanut alle 20 – 30 -vuotiaiden asiakkaiden määrä. Hänen mukaansa asiakkaat näkyvät ”myöhäjunassa”, muutaman vuoden viiveellä. He tulevat velkaneuvontaan vasta tilanteen ollessa aika paha ja se tarkoittaa, että he ovat ennättäneet velkaantua jo muutaman vuoden. Jos velkaneuvontaan tulee 20-vuotias asiakas, on todennäköistä, että velkaantumisongelma on alkanut pari vuotta aiemmin.

Jyväskylässä on alkamassa talousneuvontaprojekti ja siihen on tehty yhteistyötä esim. koulujen ja lukioiden kanssa. Sieltä on tullut tietoa, että heillä on velkaongelmaisia nuoria. Koulujen kuraattoreiden kanssa keskustellessa on tullut esiin entistä enemmän tapauksia velkaantumisongelmista jotka ovat johtaneet opiskelujen päättymiseen ja sitä kautta muihin ongelmiin. (mts. 2008.)

Koko kaupungin nuorten ylivelkaantuneiden määrästä, eli heistä, jotka eivät ole apua hakeneet + velkaneuvonnan asiakkaiden määrästä, ei pystytä sanomaan tarkkaa prosentuaalista lukua mutta velka- ja talousneuvonnan henkilöstö on keskustellut, että heitä olisi paljon. (mts. 2008.)

3.7 Velkaneuvonta apuna

Velka- ja talousneuvonnasta haetaan Kantolan (2008) mukaan apua vasta kun muut keinot on käytetty, eli esimerkiksi on otettu uutta lainaa kattamaan aiempaa lainaa, kun asia on käräjäoikeudessa tai maksuhäiriömerkintä on tulossa tai jo saatu. Siinä vaiheessa velkaantuneen henkilön tilanne on yleensä jo se, että velkaa on useisiin eri paikkoihin.

Velkaneuvojan rooli on ensin talousneuvonta. Sitten kun asiakkaan taloudellinen tilanne vakiintuu esimerkiksi henkilön työllistyessä, voidaan suunnitella maksujärjestelyä. Tulottoman kanssa maksujärjestelyä ei voida sopia, sillä velkojen maksamiseen ei ole tuloja. Siksi opiskelijoidenkin osuus velkaneuvonnan asiakkaana on pieni, koska heille ei velkajärjestelyä voida tehdä. (Kantola 2008.)

Velkaneuvonta ei tee paljon koulujen kanssa yhteistyötä, mutta yhteistyötä tehdään jonkun verran syrjäytyneiden henkilöiden tukihenkilöiden kanssa. (mts. 2008).

Velkaneuvonnasta nuoret saavat tietoa sukulaisiltaan, Internetistä, uutisista, sosiaaliviranomaisilta tai kavereiltaan. (Koljonen & Römer-Paakkanen 2000, 49.)

4. LUOTTOMUODOT

4.1 Pikavipit

Pikavippejä ja kulutusluottoja sekä hyödykkeiden ostamista osamaksulla tarjotaan ja mainostetaan eri Internet-sivustoilla. Lainaa voi hakea joko nettisivuilta suoraan tai tekstiviestillä. Seuraavassa mainittu muutamia luoton tarjoajia Internet-sivuilla: www.hetilainaa.fi, www.-Credit24.fi, www.reissuluotto.fi, www.Suomilainat.fi.

4.1.1 Pikavippiyhtiöiden hämärät taustat

Pikavippiyrityksiä on Suomessa noin 60 kpl ja pelkästään jo viikolla 45 (2008) perustettiin kuusi uutta pikavippejä myöntävää yritystä. Oletetaan, että suomalaiset ottavat vuonna 2008 noin 1,2 miljoonaa pikavippiä. (Keski-suomalainen 2008.)

Monille yrityksille pikavippitoiminta on vain sivubisnes. Yrityksistä löytyy mm. henkilöstövuokrausta. Yritysten johtoportaan on paljon talousrikollisia, kirjanpito- ja

veropetoksista tuomittuja henkilöitä sekä ulosottoasiakkaita. Jopa 32 % pikavippifirmoista on ulosottotaustaisia. (45 minuuttia 2008.)

Suomessa toimii Pienlainayhdistys joka valvoo jäsentensä eettisyyttä ja hyviä tapoja. Yrityksellä on kuitenkin vain seitsemän jäsenyritystä. Jäsenyritysten vastuuhenkilöiden tulisi olla nuhteettomia ja vakavaraisia. (mts. 2008.)

Eduskunnassa on ehdotettu jo kaksi vuotta sitten toimilupajärjestelmää, jotta kaikki pikavippiyrityksen tulisivat rekisteröidyksi. Hallitus ei kuitenkaan ole vielä saanut tehtyä asialle mitään konkreettista. (mts. 2008.)

Oikeusministeriön työryhmä on esittänyt, että nykyisiä pikavippejä koskevia lakeja tiukennettaisiin. Työryhmän mukaan pikaluoton todellinen hinta on aina ilmoitettava kuluttajalle. On myös esitetty, että pikavippejä ei saisi siirtää lainanottajan tilille ennen aamuseitsemää. Tämä uudistus estäisi kuluttajaa saamasta pikavippiä ravintolassa yöaikaan. Ryhmä esittää myös, että jatkossa lainanottajan henkilöllisyys olisi varmistettava esim. verkkopankkitunnuksin. Näin estettäisiin uudet tilanteet, joissa lainaa haetaan toisen ihmisen matkapuhelimella ja henkilötiedoilla. Tiukemman lainsäädännön olisi tarkoitus tulla voimaan keväällä 2009. (Keskisuomalainen 2008.)

4.2 Lainan hinta

Pikavippeihin voidaan liittää käsittely- ja toimituskuluja, lainasummasta riippuen n. 20 – 50 e /laina. Lainan hakemisesta voi tulla tekstiviestikuluja parin euron verran ja näin todellinen vuosikorko voi muodostua paljon suuremmaksi kuin mainittu vuosikorko. Todellinen vuosikorko voi joissain lainoissa olla jopa satoja prosentteja.

Syy jatkuvaan velkaantuneiden kasvuun on Kantolan (2008) mielestä enimmäkseen kulutusluotot, eli on mahdollisuus saada lainaa helposti. Kulutusluotot ovatkin todella suuri osa velkojen määrästä ja summat ovat todella suuria: 30 000 – 50 000 euroa ja nämä velat aiheutuvat rahoitusyhtiöiden korteilla. Kun velkaantumiskierre syntyy, velkaa maksetaan pahimmassa tapauksessa uudella kulutusluotolla ja korot voivat olla noin 17 % - ja jopa yli 30 %. Korttiluotot ovat ongelmana heillä, jotka ovat saaneet tuloja vähän enemmän.

Taulukko 1.

Pikavippien ja osamaksusopimusten tarjoajia

LUOTON TARJOAJA	KORKO	KÄSITTELYKULUT	TODELLINEN VUOSIKORKO	LUPAUS
Hetilainaa.fi (Luottotalo Fennono) http://www.hetilainaa.fi	Esim. luoton määrä 2000 €, laina-aika 13 kk, korko 19 %	120 e	29,62 %	<i>”Voit saada rahat tilillesi jo seuraavana pankkipäivänä heti lainasopimuksen solmimisen jälkeen.”</i>
Pikavippi (http://pikavippi.fi/index.php)	Muuta korkoa ei kerrota kun todellinen vuosikorkokohdassa mainittu korko.	100 e:n laina: 1 erä 23 € 2 erää 28 € 200 e:n laina: 1 erä 43 € 2 erä 53 € + tekstiviestikulut lainan hakemisesta 1,50 €	200 €:n kak-sieräiselle: 337,59%	<i>”Pikalaina –lainaa sopivasti.”</i>
Rahapuu (http://www.rahapuu.fi)	16 %	100 €:n laina: 19 € 200 €:n laina: 38 €	3 kk:n lainajan korko 200 e:n lainalle 147,4 %	-
Joustolaina	18,5 %	Avausmaksu 60 e, laskutuskulut 5 e	24,60% - 35,30 % lainanmäärästä ja laina-ajasta riippuen	

Pikavipit ovat todellinen ongelma: Kulut kasvavat, summat moninkertaistuvat ja ne ovat perintätoimistovaiheessa jopa kaksin-, tai kolminkertaisia. Kantola kertoo tähän esimerkin: henkilö X ottaa pikavipin á 100 e, tähän lisätään toimitusmaksu 20 e ja näin tämä laina on 120 e. Lainan maksamiseen velkaantunut ottaa mahdollisesti samasta paikasta uutta lainaa. Tarvittava lainasumma on jo 120 € ja kun siihen lisätään taas toimitusmaksua 20 €, summa on kasvanut 140 euroon, jonka samainen henkilö taas rahoittaa yhä suuremmalla ja suuremmalla lainalla. Näistä kaikista ”pikkuveloista” syntyy kierre ja kaikki jää maksamatta: lehtitilaukset, terveyskeskusmaksut.. (Kantola 2008).

4.3 Lehdissä kommentoitua

”Pikavippiongelmasta päästään, kun säädetään laki, jonka mukaan matkapuhelimella otettuja uusia lainoja ei tarvitse maksaa takaisin”

(Keski-suomalainen 2008).

”Eikö koronkiskonta ole rikos? Korkokatto pikavipeillekin, muuten kiellettävä lailla!”

(mts. 2008.)

”Pikavipin saanti saatava loppumaan ja välittömästi. Aivan käsittämätöntä, että rahaa saa tilille kuin tilille tekstiviestillä! Monen on vipit vieneet!”

(mts. 2008.)

Pikavippitoimintaan suhtaudutaan mielipidekirjoitusten mukaan hyvin kielteisesti. Toimintaa pidetään rikollisena koronkiskontana ja pikavippeinä saa lainaa aivan liian helposti. Lakiuudistuksia kaivataan tai toiminnan toivotaan jopa loppuvan kokonaan.

5 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tämän työn varsinainen tutkimusongelma on, ovatko Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijat ylivelkaantuneita (1) ja onko heillä luottotietohäiriöitä (2). Alaongelmina tutkitaan ovatko nuoret yleensä nyt ylivelkaantuneempia kuin ennen (3), minkälaisilla luotoilla velat ovat muodostuneet (4), ovatko opiskelijat ylivelkaantuneita (5) ja vaikuttaako velkaantuneisuus opintojen suorittamiseen (6).

Tutkimusmenetelmänä käytetään kyselyä Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelman opiskelijoille. Kysely toteutetaan paperiversiona.

Muita tutkimusmenetelmiä, jotka tukevat kyselyä ovat Jyväskylän talous- ja velkaneuvojan haastattelu sekä eri kirjalliset lähteet ja aiemmat tutkimukset aiheesta.

6 OPISKELIJOIDEN VELKAANTUMINEN JAMK:SSA

Kysely toteutettiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden tiloissa Mankolassa loka-marraskuussa 2008. Kyselylomakkeita tulostettiin aulaan ja valmiille vastauksille laitettiin vastauslaatikko koulun aulaan. Kirjoittaja katsoi saavansa näin kyselyyn helpommin vastauksia, koska kyselyn aihe on aika arka ja henkilökohtainen. Opinnäytetyön tekijä katsoo mahdollistaneensa tällä tavoin toimiessaan opiskelijoille mahdollisuuden vastata kyselyyn myös silloin, kun ”kukaan ei ole näkemässä.” Kyselylomakkeita tulostettiin 100 kpl ja vastauksia tuli 58 kpl eli vastausprosentti kyselyyn on 58 %.

Kysely ei kirjoittajan mielestä silti anna täysin luotettavaa kuvaa ylivelkaantuneiden opiskelijoiden määrästä Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikössä, sillä kysely on toteutettu koulun tiloissa ja aiheen arkaluonteisuuden vuoksi kaikki eivät välttämättä ole halunneet vastata tähän kyselyyn.

Kyselylomake liitteenä (liite 2).

5.1 Kyselyn tulokset

Kyselyyn vastasi yhteensä 58 opiskelijaa. Vastaajista 18 – 21 – vuotiaita oli 20 henkilöä, 32 opiskelijaa sijoittui ikähaarukkaan 22 – 25 -vuotiaat ja loput 6 vastaajaa olivat 26 – 29 -vuotiaita. Naisia oli vastanneista 44 henkilöä ja miehiä 14 henkilöä.

Vastaajista viidellä oli velkaa. Velkaantuneista naisia oli neljä henkilöä ja miehiä yksi. Kahden vastanneen henkilön velka oli aiheutunut kulutusluotoista. Toinen kulutusluotoilla velkaantuneista oli nainen ja toinen vastaaja oli mies. Yksi henkilö, sukupuoleltaan nainen ilmoitti velkaantuneisuuden syyksi kohdan ”osamaksukauppa, posti-myynti”. Yhden naisen velat olivat muodostuneet osamaksukaupoista tai postimyynnistä sekä kulutusluotoista ja yksi nainen oli laittanut syyksi kohdan ”joku muu syy”, joka tarkoitti autolainaa ja turvallisuuden tunteen saamista.

Vastaajista kukaan ei ilmoittanut omistavansa merkintää luottotiedoissa eikä myöskään kenelläkään ole sitä ollut aiemmin.

5.1.2 Avoimien kysymyksien vastaukset

7. MIKSI OLET OTTANUT VELKAA? (avoin kysymys)

- Auto
- Osamaksu kätevä tapa maksaa ostoja
- Luottokortti joustavan talouden takia
- Yleisesti elämiseen. Opintotuella ei liiemmin opiskella ja eletä.

Kukaan vastaajista ei ole hakeutunut talous- ja velkaneuvonnan asiakkaaksi. Heillä ei olisi ollut siihen aiheuttakaan edellisten kysymysten tulosten vuoksi. Velkaantuminen ei ole myöskään vaikuttanut vastanneiden henkilöiden opintoihin niitä pidentävästi, koska kukaan heistä ei ole pahasti velkaantunut. Vastaamatta tähän kysymykseen oli jättänyt kolme henkilöä, sillä heillä ei ole velkaa joka vaikuttaisi opiskeluaikaan ja he ovat todennäköisesti katsoneet tämän lisäkysymyksen turhaksi.

10. MITEN MUUTEN KOET VELKAANTUMISEN VAIKUTTAVAN ELÄMÄSI LAATUUN? (avoin kysymys)

- ”Rahaa ei jää paljon velan maksun jälkeen.”
- ”Ei ongelmaa, niin pienistä summista kyse”
- ”Elämä hymyilee, koska ei ole tarvinnut ottaa velkaa”
- ”En ole joutunut ottamaan velkaa, koska tarvittaessa olen saanut rahaa perheeltä kunnan perustelua vastaan.”
- ”Vaikka sanotaan, että raha ei tee onnelliseksi niin kyllä se tekee. On ainakin yksi stressin aihe vähemmän.”
- ”Eipä juuri mitenkään. Luotan aika vakaasti siihen, että saan velat helposti maksettua”
- ”Välillä liikaa laskuja yhdelle kk:lle”
- ”Täytyy tehdä töitä, töitä ja töitä. Velat ovat aina mielessä, jos niitä on.”

Vastanneet opiskelijat eivät kokeneet velkojaan suureksi tai haittaavan heidän elämäänsä. Yksi vastanneista valitti että yhdelle kuukaudelle tulee liikaa laskuja ja toisen mielestä velat ovat aina mielessä jos niitä on. Moni vastanneista oli siinä onnellisessa asemassa, että heidän ei ole tarvinnut ottaa velkaa vaan he ovat saaneet rahaa esimerkiksi vanhemmiltaan. Opiskelijoiden talouden hallinta vaikuttaa olevan heidän vastaustensa perusteella kunnossa.

11. MIELIKUVASI PIKAVIPEISTÄ, POSTIMYYNNISTÄ JA / TAI KULUTUSLUOTOISTA?

Kysymys herätti hyvin paljon mielipiteitä. Kirjoittaja on yrittänyt tehdä kaikista vastauksista tähän koosteen, koska niitä on 42 kappaletta. 72 % kaikista kyselyyn osallistuneista vastasi tähän kysymykseen. Kaikki vastaukset liitteenä (liite 3.)

Pikavippejä ja kulutusluottoja ei kannata vastanneiden mielestä ottaa, heidän mielestään nämä ja postimyynti ovat ihmisten huijaamista (6 vastausta). Varsinkin pikavip-

pejä pidettiin huijauksena (3 kpl), mutta näistä kolmesta vastanneesta kaksi kuitenkin piti kulutusluottoa taloudellisempänä ja järkevämpänä ratkaisuna tai ovat ok, niin kauan kuin ne pysyvät kurissa. Yksi, joka vastasi pikavippien olevan huijausta, tiesi kertoa, että niissä mainostetaan helppoa rahaa, mutta jätetään kertomatta todelliset korot. Toinen huijaamismielipide oli, että se on tyhmien ihmisten huijaamista isoilla vuosikoroilla. Myös kolmas sanoi että ”Huijausta, omaa typeryyttä ottaa”.

Yksi vastanneista ihmetteli, kuka ottaisi edes lainaa noin isolla vuosikorolla. Hänen mielestään sellaisella lainanottajalla on taloudellisia vaikeuksia jo ennestään. Toinen vastasi pikavippien vievän tyhmiltä tuhkatkin pesästä.

Kirjoittajan mielestä siis yhteensä kolme vastaajista oli siis sitä mieltä, että vastuu on loppupeleissä ”tyhmillä” kuluttajilla.

Korkojen suuruuteen ja lainojen kalleuteen moni vastanneista kiinnittikin huomionsa ja ilmaisi mielipiteensä. (yht. 19 vastaajaa). Viisi vastaajista ei ottaisi pikavippiä, mutta suhtautuu positiivisemmin postimyyntiin ja kulutusluottoon. Yhdeksän vastaajan mielestä vain postimyynti on hyvä asia, muu velan otto ei. Kahdeksan vastaajaa ei kannata eikä ottaisi mitään näistä mainittua. Postimyyntiin ja kulutusluottoon luotettiin vastausten mukaan enemmän, koska korot ovat alhaisempia, kulutusluoton voi tehdä suunnitellusti ja postimyyntitilauksen voi maksaa suoraan nettipankissa. Kaksi vastaajaa sanoi tilaavansa postimyyntistä vain siinä tilanteessa, kun tietää maksukykynsä laskun hoitoon olevan kunnossa tai tekemättä velkaa. Yhden vastaajaan mielestä postimyyntin osamaksu tuo joustavuutta suurempiin ostoksiin ja toisen vastaajan mielestä postimyynti on järkevä tapa ostaa.

Opiskelijoiden mukaan postimyynti, kulutusluotto ja pikavipit ovat typerää (1 vastaaja), huonoja ja suurikorkoisia (1 vastaaja) ja yhden vastaajan mielestä kallista velkaa, joka auttaa ehkä hetkellisesti mutta ei pidemmän päälle. Yleisesti näihin kaikkiin suhtautuu negatiivisesti kolme vastaajaa.

Pikavippitoiminnan saisi lopettaa kahden vastanneen mielestä. Yhden vastaajan mielestä toiminta pitäisi lailla kieltää tai rajoittaa. Opiskelijoiden mielestä nuoret joutuvat velkakierteeseen turhan takia, kun ottavat pikavippejä ”norean” rahan toivossa (1 vastaaja). Yksi tiesi kertoa, että voi joutua maksamaan melkein kolminkertaisesti takaisin lainaamansa summan. Yksi mielipide on, että pikavipit ovat yksi suurimmista

syistä nuorten velkaantumiseen ja toinen henkilö sanoo, että takaisin maksun kanssa tulee helposti hirveitä ongelmia ja ne ovat usein syynä ihmisten huonoon taloudelliseen tilanteeseen ja pikemminkin heikentävät sitä. Yksi myös sanoo niiden pilaavan elämän. Kahden vastaajan mielestä pikavipit ovat huono keksintö ja yksi sanoo niiden kuulostavan hulluilta eikä niitä ole järkeä ottaa.

Yksi henkilö vastaa koko kysymykseen positiivisemmin, ”näppärä tapa saada nopeasti pieniä summia käteistä”.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kaikkein suurin syy velkaantumiseen tuntuu olevan ihmisten suuri tarve hankkia itselleen tavaroita, lehtiä ym. vaikka rahaa ei olisikaan. Velkaneuvojan haastattelussa kävi ilmi, että erittäin suuri syy ajautua velkakierteeseen on ihmisten tietämättömyys, mitä aiheutuu siitä, että jättää laskut maksamatta. Velkaantunut henkilö pelästyy tilannetta ja ei enää halua avata laskukuoria ja velkaantumiskierre vain syvenee.

Kirjallisuuteen ja haastattelumateriaaliin tutustuttuaan kirjoittaja on tehnyt johtopäätöksen, että nykymaailmassa ihmiset ajattelevat, että kaikki ovat oikeutettuja saamaan samoja hyödykkeitä, palveluja yms. rahatilanteesta riippumatta. Nykynuoret ovat tottuneet seuraamaan mm. teknologian nopeaa kehitystä ja tekemään ostopäätöksensä kehityksen mukana sen sijaan että käyttäisivät samaa tietokonetta, matkapuhelinta ym. niin kauan kuin laitteen toimintakyky sen mahdollistaisi.

Myös pienituloisten on mahdollista toteuttaa haaveitansa esim. ostamalla tuotteita osamaksulla, ottamalla kulutusluottoja jne. Esimerkiksi pikavippejä on myös hyvin helppoa saada äkilliseen käteisen rahan tarpeeseen ja pikavippitoiminta onkin suurena tekijänä aiheuttanut ihmisille lisää velkaa suurilla koroillansa.

On olemassa kuitenkin paljon tapauksia, joissa ”kulutusjuhlat” eivät ole ainoa nuorten ylivelkaantuneisuuden aiheuttaja. Velkakerre voi alkaa tai syventyä elämäntilanteen muutoksen esim. avio-, tai avoeron, työttömyyden, yksinhuoltajuuden takia tai jopa epärehellisen kumppanin vilpillisen toiminnan vuoksi.

Teoreettista osuutta kirjoittaessaan kirjoittaja on tehnyt huolestuttavan johtopäätöksen ylivelkaantuneiden jatkuvasti kasvavasta määrästä ja luottojen suurista koroista sekä niiden helpoista saantimahdollisuuksista. Siksi ennen kyselyn aloittamista opinnäytetyön tekijällä oletuksena onkin, että myös liiketalouden opiskelijoissa Jyväskylän ammattikorkeakoulussa olisi ylivelkaantuneita henkilöitä.

Kirjoittaja laittoi vain muutamia esimerkkejä lainantarjoajista, mitä sai tulokseksi, kun laittoi Googleen hakusanan ”luoton tarjoajia”. Mainokset lupaavat uskomattoman suuria summia pienellä toimitusajalla, esim. parissa minuutissa tilille. Tämä mahdollistaa ihmisten lainan saantia nopeasti, mutta korot ja palvelumaksut ovat aivan toista luokkaa kuin normaaleissa pankkilainoissa. Ongelmana on myös se, ettei lainan todellista hintaa kerrota kuluttajalle välttämättä kyllin selvästi. Kalliskorkoiset lainat ja niiden aiheuttama velkakierre ovat esim. Kantolan mukaan yleisin syy aiheuttamaan ylivelkaisuutta.

Kirjoittajan tekemä haastattelu ja eri kirjalliset lähteet antavat kirjoittajalle näkemyksen muuttuneesta maailmasta, jossa ihmiset haluavat kuluttaa ja nauttia elämästään helpolla rahalla.

Kirjoittajan oletuksena on ennen kyselyn toteuttamista ollutkin, että kyselyyn osallistuneissa olisi ylivelkaisia henkilöitä. Tämä ei kuitenkaan pidä kyselyn mukaan paikkaansa, kyllään vastaajista ei ole / ole ollut luottotietohäiriöitä, ja niillä harvoilla velkaa ottaneilla velkasummat ovat niin pieniä, ettei heillä ole tullut ongelmia niiden hoitamisen kanssa, eivätkä ne ole pidentäneet vastanneiden opiskeluaikaa tai aiheuttaneet elämässä heille muitakaan vaikeuksia.

Opiskelijat suhtautuvat kyselyn mukaan muutenkin kalliskorkoisiin lainoihin ja jopa osamaksukauppaan melko negatiivisesti, koska nämä ovat heidän mukaansa huijausta ja kallista lainaa. Heidän mukaansa pikavipit pitäisi lailla kieltää. Teoriaosuutta lukiessa käy ilmi, että myös muu kansa pitää pikavippitoimintaa osaksi myös laittomuutena ja nyt myös poliitikot ovat tarttumassa asioihin kiristämällä lakeja pikavippitoiminnassa.

Kirjoittaja uskoo, että yksi syy miksi kyselyssä ei ilmennyt kenelläkään ylivelkaisuutta, voisi olla myös kohderyhmän opiskeleman alan tuoma tietoisuus siitä, mikä on

kallista ja mikä edullisempaa lainaa. Toinen syy voi olla jo edellä mainittu aiheen arkaluontoisuus, mikä on estänyt ehkä joitakin henkilöitä vastaamasta tähän kyselyyn.

LÄHTEET

Ahlqvist, K. & Raijas, A. 2004. Erilaisia kulutusuria Suomessa. Helsinki: Edita. Tilastokeskuksen julkaisuja.

Ahokas, M., Lähteenoja, S., Myyry, L., Pirttilä-Backman, A. Arvot, moraali ja yhteiskunta. Tampere. 2005.

Pikavippi. 2008. Viitattu 15.2.2008. <http://pikavippi.fi>

Credit24. 2008. Viitattu 9.10.2008. <https://www.credit24.fi>

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Hetilainaa. 2008. Viitattu 15.2.2008. www.hetilainaa.fi

Hirsjärvi, S. ja Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki.

Ilmonen, K. 1993. Tavaroiden taikamaailma, 1993. Jyväskylä: Gummerus.

Joustolaina. 2008. Viitattu 8.10.2008. <http://www.joustolaina.fi>

Jyväskylän Ammattikorkeakoulu. 2008. Jyväskylän ammattikorkeakoulun verkkosivut. Viitattu 20.10.2008.

<http://www.jamk.fi/tutustu/esittely>

Kantola, K. 2008. Velka- ja talousneuvoja, Jyväskylän kaupunki. Haastattelu 11.4.2008.

Koljonen, V. & Römer-Paakkanen, T. 2000. ”Silloin ei ois pitänyt hölmöillä...” Yli-velkaantuminen nuorena velkaantuneiden näkökulmasta. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 38. Helsinki.

Lampikoski, K. & Lampikoski, T. 2000. Kuluttajavisiot – näköaloja kuluttajakäyttämisen tulevaisuuteen. Porvoo: WSOY.

Lehto-Isokoski, H. 2008. Nuoren maksuhäiriömerkintä hidastaa oman elämän aloittamista. Taloustaito 61, 5, 36 – 38.

Lipasti, R. 2008. Kukkaron kaveriksi. Kotivinkki 17, 82.

Mielenosoitus: Lukijat kommentoivat edellistä aihetta. 2008. Keskisuomalainen 26.10.2008, 18.

Nars, K. 2006. Raha ja onni. Hämeenlinna: Karisto.

Pikavipit halutaan kuriin. 2008. Keskisuomalainen 12.11.2008, 14.

Rahapuu 2008. Viitattu 31.5.2008.

<http://www.rahapuu.fi/?gclid=CLefyOvXzZMCFQS-ugodsXjljQ>

Saarinen, H. 2001. Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus? Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.

45 minuuttia. 2008. Ajankohtaisohjelma. MTV3 8.10.2008.

Liite 1. Velkaneuvojan haastattelun haastattelurunko.

Jyväskylän velka- ja talousneuvoja Kirsi Kantola pe 11.4.2008 klo 9.00

1. Nuorten ylivelkaantuminen

- Onko teillä tilastotietoa, kuinka paljon Jyväskylän velkaneuvontaan on hakeutunut koko kaupungista alle 30-vuotiaita ylivelkaantuneita henkilöitä?
- Miten kuvailisit näitä henkilöitä?
 - ✓ Kuinka moni näistä on opiskelija? (kuinka moni korkeakoulu ja kuinka moni toisen asteen opiskelija?)
- Pystytäänkö sanomaan, paljonko tässä kaupungissa on ylivelkaantuneita nuoria yhteensä (myös he, jotka eivät ole hakeutuneet velkaneuvontaan)?

2. Syyt / taustat

- Mistä syistä yleensä nuoret (alle 30 v) opiskelijat ovat velkaantuneet ja jopa menettäneet luottotietonsa?
- Onko havaittu eroa velkaantumisen syihin verrattuna opiskelijoita tai nuoria, jotka eivät opiskele?
- Onko havaittu tiettyä ikäryhmää nuorissa ihmisissä, joilla olisi velkaa enemmän? Jos, on mistä tämä saattaisi johtua? (Onko jotain tiettyä ajanjaksoa / vuotta milloin ongelmia olisi alkanut tulla enemmän, ryppäinä?)

3. Velkaneuvonta

- Miten ne, jotka ovat hakeutuneet velkaneuvontaan, ovat osanneet päätyä hakemaan apua ongelmaansa?
- Missä vaiheessa ylivelkaantunut yleensä hakee apua velkaneuvonnasta?

Liite 2. Kysely.

Hei,

Teen opinnäytetyötä aiheesta ”**nuorten ja opiskelijoiden ylivelkaantuminen ja luottotietohäiriöt**”. Tämä kysely on tarkoitettu Litan **alle 30-vuotiaille opiskelijoille** ja kyselyn tarkoituksena on selvittää kuinka paljon koulutusyksikössämme on ylivelkaantuneita nuoria. Työn toimeksiantaja on Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja kyselyn avulla toimeksiantaja saa tietoa opiskelijoidemme taloudellisesta tilanteesta sekä siitä, onko velkaantumisella yhteyttä valmistumisen viivästymiseen.

Huom. Kyselyn velkatilanteessa ei oteta huomioon opintolainasta aiheutunutta velkaa, eikä esim. asuntolainaa.

Antamalla ystävällisesti pienen palan aikaasi vastaamalla tähän kyselyyn, autat opinnäytetyön tekoani merkittävästi.

PALAUTUS 7.11.2008 MENNESSÄ VIEREISEEN VIHREÄÄN PALAUTUSLAATIKKOON.

Ystävällisin terveisin

Nanna Kesti

HBA4SB

1. IKÄ

a) 18 – 21

b) 22 – 25

c) 26 - 29

2. SUKUPUOLI

a) Nainen

b) Mies

3. ONKO SINULLA VELKAA?

Kyllä

b) Ei

4. VELKAANTUMISEN SYY:

- a) Pikavipit
 - b) Osamaksukauppa, postimyynti
 - c) Kulutusluotot
 - d) Joku muu syy, mikä?
-

5. ONKO SINULLA MERKINTÄ LUOTTOTIEDOISSASI TÄLLÄ HETKELLÄ?

a) Kyllä

b) Ei

6. ONKO SINULLA OLLUT MERKINTÄ LUOTTOTIEDOISSASI?

a) Kyllä

b) Ei

7. MIKSI OLET OTTANUT VELKAA?

Liite 3. KYSYMYKSEN 11 KAIKKI VASTAUKSET.

- ”Ei kannata”
- ”Tyhmien ihmisten huijaamista isoilla vuosikoroilla”
- ”Typeriä, en ikinä ottaisi”
- ”Pikavippejä en ottaisi koskaan, todella isot korot. Postimyynti ihan ok, täytyy katsoa postikulut ym. Kulutusluotto ihan ok, vähän normaalia korkeampi korko, en ottaisi ellei tosi hätä.”
- ”Hervottomat korot, varsinkin pikavipeissä”
- ”Pikavipit ovat aika huijausta. Nuoret joutuvat velkakierteeseen aivan turhaan, kun ottavat pikavippejä norean rahan toivossa.”
- ”Pikavipit: EHDOTTOMASTI EI!! PIKAVIPPITOIMINTA VOISI LOPPUA! Postimyynti ja kulutusluotto: tosi jees.”
- ”Aika negatiivinen, vipin korot ovat taivaissa ja voi joutua maksamaan melkein kolminkertaisesti sen, mitä on lainannut alun perin”.
- ”Pikavipit kuulostavat hulluilta, ei järkeä ottaa. Postimyynti on mukava tapa ostaa tuotteita, kunhan ei ota velkaa, maksaa heti nettipankissa tai ottaa laskun.”
- ”Pikavippiä en ottaisi ikinä sen järjettömän koron takia. Postimyynti on ihan ok tapa ostaa, muuta luottoa koetan välttää.”
- ”Huijausta”
- ”Ei kannata sekaantua pikavippiin. Postimyynti tulee usein kalliimmaksi kuin kaupasta ostettu tuote. En harrasta näistä mitään.”
- ”En tykkää enkä käytä mitään noista”

- ”En ole koskaan ottanut pikavippejä. Uskon, että pikavippejä käyttävät henkilöt, joilla on taloudellisia vaikeuksia jo valmiiksi. Kuka muuten ottaisi lainaa, jonka korko on niin valtava.”
- ”Pikavippi pitäisi poistaa kokonaan, koska se pilaa monen ihmisen elämän. Laina otetaan miettimättä.”
- ”En luota niihin”
- ”Suhtaudun negatiivisesti pikavippeihin. Postimyyntistä olen tilannut tuotteita, mutta ennen tilaamista olen varmistanut että minulla on varaa maksaa tilaamani tuotteet.”
- ”Kalliiksi tulee”
- ”Negatiivinen” *3
- ”Kuluttajan huiputtamista, omaa typeryyttä ottaa”
- ”Postimyynti ihan ok kunhan tuntee omat rajansa taloudellisesti. Tehty helpoksi velkaantua.”
- ”Pikavippejä ei kenenkään kannata ottaa, koska niiden korot ovat niin yliluonnollisella tasolla. Kulutusluotot ovat fiksumpia, koska ne saa korottomana tai pienemmällä korolla.”
- ”Pikavipit ovat älyttömän kalliita ja ne pitäisi kieltää. Postimyynti on kätevä tapa tilata tavaroita. Kulutusluotoistakin itselläni on kielteinen mielikuva.”
- ”Pikavipit vaikuttavat asiakkaiden huijaamiselta. Mainostetaan helppoa rahaa, mutta jätetään mainitsematta ylisuuret korot. Suunniteltu kulutusluotto on pikavippiä järkevämpi ja edullisempi vaihtoehto.”
- ”Pikavipit ovat yksi huonoimmista keksinnöistä koskaan. Postimyynti sen sijaan on erittäin hieno keksintö. Kulutusluotot ovat aika neutraali asia.”
- ”negatiivinen, en itse ottaisi”
- ”Huono! Suuret korot!”

- ”Pikavipit ovat huijausta, eikä niistä seuraa mitään hyvää. Postimyynti ja kulutusluotto ovat ok niin kauan kun ne pysyvät kurissa.”
- ”Pikavipit ovat mielestäni kauheaa rahastusta. Postimyyntistä tehdyt tilaukset voivat lähteä käsistä, jos tilaa laskulle, itse maksan yleensä tilauksen yhteydessä niin ei tule ongelmia myöhemmin.”
- ”Ei kannata”
- ”Älä ota ikinä!”
- ”Näppärä tapa saada nopeasti pieniä summia käteistä”
- ”Huijausta melko pitkälle”
- ”En ottaisi ikinä, kallista lainaa”
- ”Niillä viedään tyhmiltä tuhkatkin pesästä”
- ” Helposti tulee ongelmia takaisinmaksun kanssa, isoja korkoja, maksamatta jättämisestä tulee melkein heti hirveitä ongelmia, usein syynä ihmisten huonoon taloudelliseen tilanteeseen, tai pikemminkin heikentää.”
- ”Pikavipit pitäisi laissa kieltää tai jotenkin rajoittaa. Moni ei ymmärrä, että niissä on kauheat korot ja voi tulla ylivelkaantumista helposti.”
- ”Pikavipit on huono keksintö!”
- ”Pikavipit varmasti yksi suurin syy nuorten velkaantumiseen, itse en ikinä ottaisi pikavippiä, korotkin ovat todella korkeita. Postimyyntiä en koe haitalliseksi ja kulutusluototkin ovat kenties parempi vaihtoehto kuin pikavipit, vaikken niitäkään juuri kannata”
- ”Pikavippeihin ja kulutusluottoihin suhtaudun negatiivisesti, postimyyntin näen ihan hyvänä ja käytännöllisenä.”
- ”Kallista velkaa, kallista rahaa, auttaa ehkä hetkellisesti, mutta ei pitemmän päälle.”

- ”Mielestäni niiden (pikavipit, helpot lainat) korot ovat todella korkeita ja yritän välttää niiden ottamista viimeiseen saakka. Onneksi voin lainata sukulaisilta tai ystäviltä ilman korkoja, mikäli tarvitsen. Postimyyntin osamaksu on taas eri juttu, se tuo joustavuutta suurempiin ostoksiin. Kokonaan velaksi en kuitenkaan ostaisi mitään.”